

Kosten vergelijken is eenvoudig. Kosten begrijpen is veel moeilijker.

De constatering dat pensioenfondsen verschillen in uitvoeringskosten is terecht. Een belangrijk deel van de kosten wordt bepaald door beleidskeuzes van het bestuur. Die verschillen verdienen ook een goede uitleg. Daarbij is het echter belangrijk om te voorkomen dat kosten worden geïnterpreteerd als een eenvoudige ranglijst van "goedkoop" versus "duur".

Een pensioenfonds kan kiezen voor meer persoonlijke dienstverlening (hoger serviceniveau) en intensievere communicatie met deelnemers. Dergelijke keuzes leiden vaak tot hogere kosten maar ook tot meer waarde voor haar deelnemers. Ook de complexiteit van de pensioenregeling heeft invloed op de kosten per deelnemer: een relatief eenvoudige pensioenregeling is immers eenvoudiger en goedkoper uit te voeren.

Daarnaast zijn er tal van factoren waarop een bestuur slechts beperkt invloed heeft. Zo speelt de omvang en samenstelling van het deelnemersbestand een belangrijke rol. Een fonds met veel deelnemers heeft schaalvoordelen die een klein fonds niet heeft, en ook het aantal mutaties als waardeoverdracht en pensionering speelt een rol, immers hier moeten extra werkzaamheden voor worden gedaan.

Het aandeel slapers (deelnemers die niet meer werkzaam zijn in de sector van het betreffende fonds en het pensioen niet hebben overgedragen naar het "nieuwe" pensioenfonds) in het fonds heeft grote invloed op de kosten per deelnemer. Voor deze groep moeten werkzaamheden worden verricht door het pensioenfonds echter bij het berekenen van de kosten per deelnemer worden slapers niet meegenomen. Het gevolg hiervan is dat wel kosten worden gemaakt die tot uiting komen in de kosten per deelnemer berekend op basis van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden.

De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel maakt een vergelijking nog complexer. Sommige fondsen hebben in 2025 grote investeringen gedaan in systemen, datakwaliteit en communicatie, terwijl andere fondsen deze kosten al eerder hebben gemaakt of later zullen maken. Een momentopname kan daardoor een vertekend beeld geven van de structurele kostensituatie. Een vergelijking van uitsluitend reguliere kosten maakt de vergelijking zuiverder.

De kosten van vermogensbeheer bepalen ca. 80% van de totale kosten van het pensioenfonds. Een pensioenfonds dat uitsluitend in beursgenoteerde aandelen en vastrentende waarde belegt heeft een lager kostenniveau in vergelijking met een pensioenfonds dat ook belegt in private equity en andere niet beursgenoteerde beleggingen zoals vastgoed. Het rendementsperspectief en risico verschilt. Naar verwachting leiden de hogere kosten van beleggingen in deze categorieën tot een hoger verwacht langjarig rendement en/of een lager risicoprofiel. Een eenvoudige vergelijking van de vermogensbeheerkosten met het gemiddelde van de sector is dan ook onjuist. Van belang is dat voor elk pensioenfonds een specifieke kostennorm (benchmarkkosten) wordt berekend die past bij de beleggingsmix van het pensioenfonds.

Voor deelnemers is transparantie over kosten zonder meer belangrijk. Maar kosten op zichzelf zeggen weinig. De relevante vraag is niet alleen wat het kost, maar vooral waarom die kosten worden gemaakt, welke dienstverlening daar tegenover staat en welke resultaten daarmee worden bereikt. Bijvoorbeeld de verhoging van de pensioenen bij invaren.

Transparantie over kosten is essentieel, maar kosten krijgen pas betekenis wanneer zij worden gezien in relatie tot de beleidskeuzes van een pensioenfonds. Benchmarking helpt om kostenverschillen te verklaren en te beoordelen, terwijl eenvoudige ranglijsten vaak leiden tot onjuiste conclusies en waardeoordelen.

Eric Veldpaus en Anne Laning, in 2011 betrokken bij de via zelfregulering tot stand gekomen Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie. Dit artikel is op persoonlijke titel geschreven.